

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

**Збірник наукових праць
Рівненського державного гуманітарного університету**

Випуск 30

Рівне – 2018

УДК 94(477) + 94 (100)

А 43

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету. – Вип. 30. – Рівне: РДГУ, 2018. – 241 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор:

Постоловський Руслан – кандидат історичних наук, професор, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук (м.Рівне)

Заступник головного редактора:

Шелюк Людмила – кандидат історичних наук, професор (м.Рівне)

Відповідальний редактор:

Шеретюк Валерій – кандидат історичних наук, доцент (м.Рівне)

Редакційна рада:

Давидюк Руслана – доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

Жарна Криштоф – доктор хабілітований в галузі історії, професор (м.Жешув, Республіка Польща)

Киридон Алла – доктор історичних наук, професор (м.Київ)

Троян Сергій – доктор історичних наук, професор (м.Київ)

Фісанов Володимир – доктор історичних наук, професор (м.Чернівці)

Шугаєва Людмила – доктор філософських наук, професор (м.Рівне)

Члени редколегії:

Галуха Любов – кандидат історичних наук, доцент (м. Рівне)

Жилюк Сергій - доктор історичних наук, професор (м.Остріг)

Майзнер Роберт - доктор хабілітований в галузі історії, професор (м.Ченстохова, Республіка Польща)

Соммер Ханна – доктор гуманітарних наук в галузі соціології, професор (м.Жешув, Республіка Польща)

Степанков Валерій – доктор історичних наук, професор (м.Кам'янець-Подільський)

Стоколос Надія – доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

Чухліб Тарас – доктор історичних наук, провідний науковий співробітник (м.Київ)

Швецова-Водка Галина – доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

Шеретюк Руслана – доктор історичних наук, професор (м.Рівне)

Друкується за рішенням Вченої Ради Рівненського державного гуманітарного університету, протокол № 10 від 30 листопада 2018 р.

**Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації:
Серія КВ №15857-4329Р**

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України «Про державну реєстрацію періодичних видань» часопис «Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії» визнано фаховим виданням у галузі історичних наук (наказ № 820 від 11.07.2016 р.)

ISSN 2519-1942

Адреса редакції: 33027, м. Рівне, вул. Пластова, 31,
історико-соціологічний факультет РДГУ,
isf_rdgu@ukr.net
<http://isf.rv.ua/>

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2018

19. Romanovich-Slavatinskii, A.V., 1903, Moia zhyzn i akademicheskaia deiatelnost 1832-1884, Vestnik Evropy, 1, 138-197; 2, 606-650.
20. Anon., 1847, Eshche neskolko slov o kontserte N. D. Dmitrieva-Svechina, Kievskije gubernskije vedomosti, 10, 105-106.
21. Kotiużyński, Z., 1911, Pamiętniki Zygmunta Kotiużyńskiego 1826-1894. Kraków.
22. Lasocki, W., 1933, Wspomnienia z mojego życia. T.1, Krakow: nakł. Gminy Stoł. Krol. Miasta Krakowa.
23. Derzhavnyi archiv m. Kyieva (DAK), fond 16, opys 478, sprava 40, 98 arkushiv.
24. DAK, fond 16, opys 478, sprava 26, 262 arkushiv.
25. Samchuk, T., 2015, Vykladannia muzyky v Universyteti sv. Volodymyra (1834-1859), Ukrainskii istorychnyi zbirnyk, 18, 174-185.
26. DAK, fond 16, opys 478, sprava 231, 18 arkushiv.
27. Bulat, T. & Filenko, T., 2009, Svit Mykoly Lysenka. Natsionalna identychnist, muzyka i polityka Ukrainy 19 - pochatku 20 stolittia. Kyiv: „Maisternia knyhy”.
28. Jež, T. [Milkowski, Z.], 1936, Od kolebli przez życie: wspomnienia (1830-1873). T.1, Kralów.
29. [Burzyński, T.], 1894, Wspomnienia z czasów młodości, Wydawnictwo materiałów do historii powstania 1863-1864. Tom IV. Zeszyt I. Lwów, 93-224.
30. Wiercieński, H., 1973, Pamiętniki / przedmowa i opracowanie Andrzej Zajączkowski. Lublin: Wydawnictwo lubelskie.

УДК 639.2 (477.83/.86):303.446.4

Олег Проців

ГОСПОДАРСЬКЕ ЗНАЧЕННЯ РОЗВЕДЕННЯ РАКІВ У ГАЛИЧИНІ XIX – ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ

Проаналізовано державне регулювання та правозастосування органів державної влади у частині розведення раків. Проаналізовано господарське значення, торгівлю, експорт та імпорт раків, вплив епізоотичних захворювань, забруднення води, браконьєрства на розведення раків.

Ключові слова: *Австро-Угорська імперія, Галичина, раки, економіка, браконьєрство, торгівля, експорт, імпорт.*

The state regulation and enforcement of state authorities in terms of lobster breeding has been considered. There has been analysed the following: economical value, trade, import/export, the influence of epizootic diseases and water pollution on breeding lobsters.

Key words: *Austro-Hungarian empire, Galicia, lobsters, economics, poaching, trade, import/export.*

На даний час в Україні спостерігається низький рівень споживання раків, що є наслідком недосконалого державного регулювання цієї галузі. Дослідження цієї проблематики в історичному контексті дасть змогу врахувати місцеві особливості для вирішення проблеми.

Проблеми правового регулювання, економічної, соціальної, політичної, гуманітарної, технологічної складової при розведенні раків висвітлювались у працях Івана Крип'якевича, часописах «Окулярник», статистичних довідниках та кодексах законів Галичини. Проте, деякі проблеми розглянуто побіжно, і вони потребують подальшого вирішення.

Мета дослідження – дослідити державне регулювання, правозастосування органами державної влади у частині розведення раків у Галичині XIX – початку XX ст. Проаналізовано господарське значення розведення раків, зокрема роль торгівлі, експорту та імпорту, впливу епізоотичних захворювань, забруднення води, браконьєрства.

Для досягнення поставленої мети потрібно вирішити такі завдання:

- провести аналіз діючих нормативно-правових актів Галичини та практику їх правозастосування в частині розведення раків;
- запропонувати конкретні зміни до національного законодавства, які б ефективно врегулювали питання розведення раків.

Органи державної влади Галичини навіть вживали заходи щодо організації розведення та вилову риби та раків. Зокрема, у 1905 році у Галичині річки були поділені на 472 рибальські ревіри, з яких 366 здавались в оренду, а 106 ревірів не були затребувані через відсутність на них попиту. За рік у бюджет надходило 36603 крон орендної плати. Крім того, відповідно до статті 22 «Рибальського закону» орендарі рибальських ревірів повинні були сплачувати кошти у розмірі 15% від суми орендної плати у фонд розвитку рибальства, які склали у 1905 році 5659 крон. Вартість оренди рибальських ревірів

скаладала від 1 до 1200 крон. Так, Дністер, як одна із найбільших річок Галичини, був поділений на найбільшу кількість рибальських ревірів – 76. У 1905 році в оренду було здано 60 рибальських ревірів і отримано у бюджет 7495 крон, що становило найбільшу суму від оренди з усіх річок. У той же рік за здачу 16 ревірів на ріці Прут було отримано 2089 крон, а за 15 ревірів Черемошу – лише 310 крон [1 с. 160].

Практично аналогічні правила були і у Другій Речі Посполитій, де «Рибальський закон», прийнятий 7 березня 1932 року, визначав, що вилов риби та раків дозволяється виключно особам, які мають у приватній власності ставки або орендують рибальські ревіри у держави [2 с. 2471-2495].

Тодішнє кримінальне законодавство визначало покарання для осіб, які нелегально виловлюють як рибу, так і раки. Зокрема, за нелегальний вилов раків у нічну пору, при штучному світлі або при застосуванні вибухових матеріалів штраф сягав до 600 злотих або до 6 місяців арешту [3 с. 159].

Для збереження популяції раків органи державної влади вживали певні заходи. Одним із перших заходів у Австро-Угорській імперії був декрет від 18 липня 1819 року, який забороняв використовувати отруйні речовини при вилові риби та раків [4 с. 72-74]. Рибальське законодавство Галичини кінця ХІХ – початку ХХ століття визначало не лише терміни, коли дозволявся вилов раків (для самців рака – з 1 жовтня до 31 березня, для самиць – від 1 жовтня до 31 липня), але й також його мінімально допустимий розмір – не менше 10 см [5 с. 65]. Більше того, розпорядженням Галицького намісництва терміни вилову раків та мінімально допустимий розмір потрібно було вказати у бланку рибальського білету, без якого не дозволявся вилов раків [6 с. 181-182].

Для контролю за виконанням рибальського законодавства Галицьке намісництво Розпорядженням від 11 липня 1907 року L. IX. 1819/31 звернулось до всіх старост Галичини та голів міст Львова та Кракова, щоб ті взяли на особистий контроль дотримання «Рибальського закону» та слідкували за мінімальною визначеною величиною раків та щоб раки і риба реалізовувались без порушень термінів коли дозволявся продаж [7 с. 215].

З розвитком науково-технічного прогресу загострюється питання забруднення річок нафтою, що негативно впливає на популяцію риби та раків. Тож Галицьке намісництво 29 грудня 1896 року вперше видає інструкцію, яка врегульовує технологічні механізми зберігання, переробки нафтопродуктів з метою недопущення забруднення водного дзеркала [8 с. 4]. Іншою причиною загибелі риби та раків у Пруті біля Коломиї став сплав деревини гірськими потоками. Вказувалось, що сотні тисяч рибин гинуть кожного разу, коли відкривається водозабір, а найбільше страждають раки, яких у Пруті біля Коломиї майже не залишилось. Негативно позначився на розведенні раків і забір гравію з Пруту [9 с. 39]. Проте, у зв'язку із зменшенням чисельності раків у країнах Австро-Угорської імперії були прийняті радикальні заходи. Зокрема, у Чехії повністю було заборонено вилов раків на 5 років [10 с. 241].

У середині ХІХ століття Галичина славилась великою кількістю раків. У східній Галичині через відсутність на них попиту їх спалювали, а попіл вживався замість гною на полях. Цією ситуацією скористались спекулянти, які у 1880 році викупили монопольне право торгівлі раками, які вивозились за кордон [11 с. 59-60]. Тож 1880 рік вважається у Галичині початком великої торгівлі раками. Цьому сприяло два фактори. По-перше, зростання на раки ціни у Франції, Німеччині та південній Австрії, де спостерігалась епізоотія раків і їх багато загинуло. І по-друге, між сусідніми країнами і Галичиною з'явилося залізничне сполучення. Як відзначала тодішня преса, з Галичини раки почали вивозити не лише окремими вагонами, але й цілими ешелонами. Для охочих зайнятись торгівлею раками розміщувались контакти з 43 торговими організаціями [12 с. 19]. Як відзначали тодішні аналітики, найкраще було експортувати раки у Німеччину та Францію. Хоча й до Франції, особливо до Парижу була далека дорога, але французи на відміну від Галичини більше любили раків. Тай вартість раків у Франції була найвищою у Європі. У 1884 році одні лише парижани спожили 8 мільйонів голів раків. Найбільше раків у Європу експортувала Росія, тож через далеку дорогу раки втрачали у вазі. Щоб покращити якість раків, були організовані спеціальні господарства, на яких догодовували раків, які схудли під час їх перевезення з Росії та Галичини [13 с. 278]. Для торгівців раками існували вказівки: раків найоптимальніше було пересилати у посылках вагою до 5 кілограм, бо у таких умовах раки найменше гинуть, а живі та свіжі раки мають найвищу ціну [14 с. 53].

Слід відмітити, що у Галичині ще у ХVІ столітті населення вживало дуже багато риби, але раки не користувались великим попитом. Була навіть приказка: «Не звір серед звірів їжак, не риба серед риб рак» [15 с. 27-28].

Для врегулювання торгівлі раками з іншими країнами адміністрація Галицької автономії вживала ряд регулятивних заходів, серед яких велику роль відігравали нормативно-правові акти. Слід зазначити, що тогочасні торгівці раками вдавались до махінацій. Імпортуючи незначну кількість раків із Росії, а в подальшому, додаючи раки виловлені у Галичині, вони декларували, що всі раки куплені в

Росії і тим самим не сплачували податки та завдавали шкоди популяції раків у Галичині. Через це Галицьке намісництво направило лист до фінансової дирекції Галичини від 21.12.1897р L. 86451 «У справі охорони раків» [16 с. 5]. Для виконання приписів даного листа щодо врегулювання торгівлі раками із Росією Галицька фінансова дирекція видала розпорядження від 4 січня 1898 року L. 130830 до всіх митниць Галичини. У розпорядженні особлива увага акцентувалась на торгівлі раками у містах Белз та Підволочиськ, через які імпортують російські раки в охоронний час. Необхідно було перевіряти, чи кількість закуплених у Росії раків не перевищує їх експорт у країни Європи. Митниця перевіряла, які раки вивозяться з Галичини [17 с. 166].

Однак встановлення мита на раки, які завозились з Австро-Угорської імперії до Німеччини, не сприяло вільній торгівлі. Лобіюючи власні інтереси, німецькі рибальські підприємства вимагали встановлення ввізних мит для більш дешевої продукції із Галичини. Краківське рибальське товариство, лобіюючи інтереси рибоводів Галичини, неодноразово ставило питання про відміну ввізного мита на раки до Німеччини [18 с. 121].

Статистичні дані торгівлі раками свідчать, що у 1896 році головним чином їх імпортували до Німеччини на суму 265650 золотих, до Італії – 15500 зол., Швейцарії – 11800 зол., Румунії – 8000 зол., Франції – 1000 зол. Найбільше раків виловлювалось у річках Збруч, Буг та ставках Ходорова та Добровлян.

По Австро-Угорській імперії

Рік	Вартість вивезення раків та слимаків у золотих
1892	179700
1893	134820
1894	277095
1895	299090
1896	383350

Ставковий рак через свої харчові характеристики вартував більше ніж річковий, так як був більш м'ясистим і смачнішим. Тогочасні дослідники вважали, що Галичина має великий природний потенціал, але через брак відповідних високотехнологічних господарств вона не могла у повній мірі використати його і «збирала лише те, що дала природа» [19 с. 52-54]. Тогочасні знавці розведення раків вказували, що при ефективному веденні господарства з одного кілометра річки можна отримувати 3 тис. штук раків [20 с. 58], а вже за 5-6 років можна було розраховувати на прибуток [21 с. 59].

Одним із методів торгівлі Галичини з іншими країнами була пересилка товарів за допомогою залізничної колії. Як свідчать статистичні дані, у 1895 році з Галичини було вивезено 388919 кг раків, тоді як завезено лише 10147 кг. Велика частина раків із Галичини відправлялось поштою за межі Галичини, а саме: 295973 кг – за межі Австро-Угорської імперії і лише 82799 кг – до автономних країн Австро-Угорщини. В Галичині найбільше раків споживали міста Львів та Краків. У Кракові була організована спілка «Union», яка організовувала торгівлю раками за кордон. Лише із Станіслава еврейські торговці висилали раки колією до Будапешту і Баварії (6364 кг раків в рік). Найбільшими виробниками раків були рибні господарства Ходорова та Більшівців, які відповідно щороку відправляли по 40 та 10 тонн раків до Австрії та Німеччини. Але й у Німеччині галицькі раки не застоювались. Відзначалось, що у Баварії галицьких раків спеціально договували і вже по дорожчій ціні перепродували до Франції та Німеччини.

Перевезення залізницею раків у 1897 р.

Галичина, повіти	Вивіз				Завіз
	Кількість (кг)	З яких вислано до			
		Галичини	Австро- Угорщини	Заграниці	З Галичини
Біберка	40000		5000	35000	
Городок	12407		3350	9057	
Львів (повіт)	1725	7	718	1000	15
Рогатин	10180		2680	7500	
Станіславів	6364		3064	3300	
Львів місто	8686		3088	5600	4500
Броди	32160		710	31450	
Сокаль	9750	400	750	8600	

Жовква	3050		1030	2020	
Бучач	28875	12	8863	20000	
Городенка	3000		2200	800	
Коломия	2100		1000	1100	
Скалат	100000		30000	70000	
Тернопіль	87300	8000	8300	71000	
Золочів	1711	100		1610	22
Долинський повіт	25720		6025	19695	
Калуш	3130		1955	1775	
Стрий	2525	25		2500	
По Галичині	388919	10147	82799	295973	10147

[22 с. 60-63]

Великий попит у Європі на галицькі раки мав під собою певне підґрунтя, так як у Європі через епізоотію загинула велика кількість раків [23 с. 26].

Однією із негативних причин торгівлі раками була її монополізація. Через цю загрозову монополізацію постійно зменшувалась закупівельна ціна, ігнорувався закон щодо термінів вилову раків. Для зменшення впливу єврейських фірм, які монополізували торгівлю раками, у Кракові була організована «Спілка торгівлі рибою» [24 с. 31].

Крім того, торгівці раків перепродували їх у Європі у два рази дорожче ніж вони були закуплені у Галичині. Якщо у Галичині вартість 100 штук раків вагою 20-30 грам коливалась від 5 до 7 крон [25 с. 59], то у Берліні або Парижі лише за 5 раків вторговувались одну крону [26 с. 59]. Великого розмаху набув експорт раків до Європи і в Росії. За даними преси лише одне торгівельне підприємство у Росії скуповувало за рік у Литві, Білорусії, Смоленській та Псковській губерніях 15 мільйонів штук раків загальною вартістю 200 тисяч рублів. Переважно раки імпортувались до Франції [27 с. 87].

Однією із головних причин, що зменшувала кількість раків, було браконьєрство [28 с. 7]. Зокрема, в одній із доповідних записок державного інспектора по нагляду за рибальством до намісника Галичини повідомлялось, що у басейні Бугу та Вісли на протязі 1898 року було виловлено незаконним способом раків, які найчастіше попадали на ринки Львова або відправлялись до Німеччини, що знищувало їх популяцію [29 с. 21]. Органи державної влади вживали ряд заходів для його подолання. Зокрема, Галицьке намісництво видало розпорядження від 15 вересня 1897 року L. 63.758 про маркування всіх сіток та рибальських знарядь відповідними ярликами, в яких потрібно зазначати ім'я та прізвище власника, де він проживає та номер ревіру, де можна виловлювати цим знаряддям, що давало змогу контролювати чисельність вилову раків та риби. За невиконання даних вимог знаряддя необхідно було конфіскувати [30 с. 4].

Велику увагу органи державної влади приділяли контролю за торгівлею раками. Так, митні органи на Краківському залізничному вокзалі перевіряли посилки та конфісковані товари, які були не задекларовані та недозволені для пересилки. Всього за 1892 рік було конфісовано 3 тисячі раків, які в подальшому було випущено у річку [31 с. 53]. В подальшому лише за три місяці 1898 року, коли була заборонена торгівля раками, на Краківській митниці було конфісовано 353 посилки з 1740 раками [32 с. 5]. За 1899 рік за аналогічний період було конфісовано в десять разів більше раків [33 с. 3]. Але, як констатувало Краківське рибальське товариство, масштаби порушень вимог рибальського закону були набагато суттєвішими. Проте, через відсутність відповідної кількості торгових комісарів багато раків незаконно потрапляло із Галичини у країни Європи [34 с. 7].

Великої шкоди розведенню раків завдавали епізоотії, які спустошували їх популяцію. Так, перші інфекційні захворювання раків у Європі фіксувалось у 1860 році в Італії. У 1870 році інфекційне захворювання на раки поширилось на Францію та Бельгію, а в 1878 році – на Німеччину [35 с. 35-36]. Не оминула епізоотія раків і Росію, особливо у 1892 році на Волзі [36 с. 282].

Велику шкоду епізоотія завдавала розведенню раків і в Галичині. Зокрема, на ставках у Гонятичах (сучасний Миколаївський район) загинула велика кількість раків. У селі Сарниках Рогатинського повіту у 1895 році із ставка площею 200 моргів виловлювали раків на суму 1500 злотих, але не оминула епізоотія і це господарство, де загинули всі раки [37 с. 29]. Практично аналогічна ситуація спостерігалась у 1895 році на ріці Стир [38 с. 378]. Пізніше з розвитком ветеринарії ідентифікується захворювання раків (чума раків), яке спричиняється *Bacterium pestis astac* [39 с. 177-185].

Для піднесення популяції раків вживалось ряд заходів. Зокрема, Краківське рибальське товариство для збільшення чисельності риб та раків зариблювало річки Галичини. Лише за період з 1897 по 1903 рік товариством випущено в річки 46470 голів рака [40 с. 254-255].

Крім піднесення чисельності раків, у тогочасній пресі неодноразово ставилось питання й про гуманне ставлення до раків. Вказувалось, що недопустимо варити їх живими, а необхідно їх одразу кидати на кип'яток, чим зменшувати час їхньої агонії. Крім того не дозволялось з живих раків відривати ноги чи інші частини тіла [41 с. 140]. Аналогічні вимоги ставились і до поводження із рибою, яку заборонялось різати живою [42 с. 7].

Про важливість раків як продукту харчування свідчить хоча б той факт, що вони експонувались на виставках, присвячених рибальству у Відні (1902) [43 с. 206] та у Львові (4 - 14 травня 1912 р.) [44 с. 167-168].

Підсумовуючи вище викладене, слід відзначити, що раки відігравали в економіці Галичини важливу роль не лише як харчовий продукт, але й як товар, експорт якого мав важливе значення для економіки краю. Негативний вплив на розведення раків мали епізоотії, браконьєрство, забруднення води – особливо нафтопродуктами. Вирощування та споживання раків у Галичині досліджуваного періоду мало більше значення, ніж в сучасній Україні. Висока ціна раків у Європі спричинила їх експорт з Галичини.

Подальші дослідження за тематикою державного регулювання організації та діяльності з розведення раків в Україні слід здійснювати у площині вдосконалення механізмів інституалізації галузі. Їх проведення вимагає пошуку нових шляхів та підходів в науково-теоретичному обґрунтуванні.

Список використаних джерел

1. Gospodarstwo rybne w kraju w świetle najnowszych cyfr statystycznych // Okólnik. – 1906. – № 84. – S. 160.
2. Korzonek J. i Rosenblüth I. Kodeks zobowiązań: komentarz. T. 2. – wyd. drugie. – Kraków: Księgarnia powszechna, 1937. – S. 2471-2495.
3. Kodeks karny obowiązujący na ziemiach zachodnich Rzeczypospolitej Polskiej. – wyd. IV. – Warszawa-Poznań: Skład główny w księgarni Św. Wojciecha w Poznaniu, 1925. – S. 39, 71, 159, 160, 204.
4. Rybia trutka // Okólnik. – 1883. – № 3. – S. 72-74.
5. Pouczenie obowiązujące dla straży rybackiej // Okólnik. – 1910. – № 110. – S. 65.
6. Obwieszczenie c. k. Namiestnictwa z dnia 10. marca 1903 L. 24.316 o zmianie tekstu formularzy kart rybackich i książeczki rybackiej. // Okólnik. – 1903. – № 65. – S. 181-182.
7. Ochrona ryb i raków // Okólnik. – 1907. – № 95. – S. 215.
8. Ochrona ryb // Okólnik. – 1898. – № 31. – S. 4.
9. Stosunki rybackie nad Prutem i Czeremoszem przez Zygmunta Fischera // Okólnik. – 1893. – № 9. – S. 39.
10. Zakaz łowienia raków w Czechach // Okólnik. – 1908. – № 101. – S. 241.
11. Wiadomości statystyczne o stosunkach krajowych. – Lwów, 1898. – T. XVII, zeszyt I. – S. 59-60.
12. O raku galicyjskim // Okólnik. – 1896. – № 22. – S. 19.
13. Raki // Okólnik. – 1909. – № 107. – S. 278.
14. Handel rakami i przesyłka takowych // Okólnik. – 1893. – № 50. – S. 53.
15. Історія української культури/ під заг. ред. Івана Крип'якевича. – Київ: Либідь, 1994. – С. 27-28.
16. Ochrona raków // Okólnik. – 1898. – № 32. – S. 5.
17. Przewóz raków z Rosyi // Okólnik. – 1905. – № 77. – S. 166.
18. Cło od ryb // Okólnik. – 1901. – № 52. – S. 121.
19. Pawlik S. Handel zwierzyną, rybami i rakami w Galicyi // Łowiec – 1899. – № 5. – S. 52-54.
20. Wybór raków do obsady i obsadzanie // Okólnik. – 1912. – № 122. – S. 58.
21. Wybór raków do obsady i obsadzanie // Okólnik. – 1912. – № 122. – S. 59.
22. Wiadomości statystyczne o stosunkach krajowych. – Lwów, 1898. – T. XVII, zeszyt I. – S. 60-63.
23. Handel rakami // Okólnik. – 1896. – № 20. – S. 26.
24. Handlowa spółka rybacka w Krakowie // Okólnik. – 1897. – № 30. – S. 31.
25. Wybór raków do obsady i obsadzanie // Okólnik. – 1912. – № 122. – S. 59.
26. Handel rakami // Okólnik. – 1896. – № 20. – S. 26.
27. Gospodarstwo rybne u nas dawniej i teraz // Okólnik. – 1907. – № 92. – S. 87.
28. Ochrona ryb i raków // Okólnik. – 1899. – № 42. – S. 7.
29. Sprawozdanie c. k. inspektora rybactwa krajowego. // Okólnik. – 1899. – № 44. – S. 21.
30. Ochrona ryb // Okólnik. – 1898. – № 31. – S. 4.
31. Konfiskata raków na dworcu kolei żelaznej w Krakowie // Okólnik. – 1893. – № 50. – S. 53.
32. Okólnik 35 // Okólnik. – 1898. – № 35. – S. 5.
33. Ochrona raków // Okólnik. – 1899. – № 37. – S. 3.
34. Ochrona ryb i raków // Okólnik. – 1899. – № 42. – S. 7.
35. Zaraza na raki // Okólnik. – 1904. – № 68. – S. 35-36.

36. Kwestyonaż dotyczący wiadomości o rakowej dżumie, handlu rakami przemysle. // Okólnik. – 1901. – № 55. – S. 282.
37. Pomor rakow w Galicyi // Okólnik. – 1898. – № 36. – S. 29.
38. Łopatyn, dnia 12. września 1904. // Okólnik. – 1904. – № 73. – S. 378.
39. Hodowla raków // Okólnik. – 1912. – № 125. – S. 177-185.
40. Towarzystwo rybackie od roku 1890 do roku 1904 // Okólnik. – 1904. – № 72. – S. 254-255.
41. Hodowla raków // Okólnik. – 1912. – № 124. – S. 140.
42. Przeciw dręczeniu ryb // Okólnik. – 1897. – № 30. – S. 7.
43. Międzynarodowa Wystawa rybacka w Wiedniu 1902r. // Okólnik. – 1901. – № 54. – S. 206.
44. Regulamin i program Wystawy rybackiej mającej się odbyć we Lwowie w maju w 1912 r., a urządzonej staraniem komitetu centralnego c. k. galicyjskiego Towarzystwa gospodarskiego // Okólnik. – 1910. – № 120. – S. 167-168.

УДК351.84(091)(477.81/.82)«18/19»

Ірина Левчук

СОЦІАЛЬНИЙ АСПЕКТ ПРОСВІТНИЦЬКО-ГРОМАДСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БЛАГОДІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ВОЛИНИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ ст.

У статті проаналізовано науково-теоретичні засади та категоріальний апарат проблеми просвітницько-громадської діяльності благодійних організацій Волині (друга пол. ХІХ – поч. ХХ ст.). На основі наукового аналізу виокремлено специфіку понять «просвітницька діяльність», «громадська діяльність», «просвітницько-громадська діяльність», «благодійність», «патрунування», «меценатство».

Запропоновано класифікацію благодійних установ на основі їх походження та підпорядкування. Представлено характеристику провідних видів просвітницько-громадської діяльності благодійних організацій Волині: організаторська, професійно-педагогічна, опікунська, благодійна, видавнича, дослідницька. Виявлено головні форми і методи просвітницько-громадської діяльності благодійних організацій Волині в досліджуваній період.

Ключові слова: *просвітницько-громадська діяльність, благодійні організації, благодійність, патрунування, методологічний апарат.*

The aim of the given scientific research is a detailed investigation of scientific and theoretical basis and categorical apparatus of educational and public activity of charity organizations as the bearers of noetic and moral culture determination. The aim, tasks and interdisciplinary character of the research caused the necessity of usage of the complex research methods: general scientific (analysis, synthesis, generalization, classification of historical and pedagogical resources, systematization); historical and pedagogical (historical and systematic, historical and genetic, historical and comparative); special scientific methods (axiological, personal and biographical, monographic).

The article deals with the analysis of scientific and theoretical basis of educational and public activity of charity organizations in Volyn' (second half of XIX – beginning of XX centuries). Particularities of notions "educational activity", "public activity", "educational and public activity", "charity", "patronage", "sponsorship" have been outlined.

Classification of charity institutions on the ground of their derivation and conformation has been suggested, particularly: 1) organizations which directly represented state charity or appeared with the promotion of the government; 2) organizations which appeared as a result of social philanthropic initiative of the people; 3) religious organizations.

The characteristic of the principal types of public and educational organization in Volyn' has been introduced: organizational, professional and pedagogical, patronage, charity, publishing and investigative. The main forms have been distinguished (public reading, conversations with school children and their families, books publishing, charity events, mass educational events, foundation of educational establishments, hospitals, shelters for homeless, orphanages) and methods (organization of educational, public and charity activity, experience moulding and stimulation) of educational and public activity of charity organizations in Volyn' of the given period.

Key words: *educational and public activity, charity organization, charity, patronage, methodological apparatus.*

ISSN 2519-1942

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

**Збірник наукових праць
Рівненського державного гуманітарного університету**

Випуск 30

Відповідальність за достовірність і точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей несуть автори опублікованих матеріалів та їх наукові керівники. Думки авторів статей з позицією редколегії можуть не співпадати.

Відповідальний за підготовку збірника до видання – **Валерій Шеретюк**

Комп'ютерна верстка – **Лариса Федорук, Владислав Самсонюк**

Обкладинка – **Григорій Волохов**

Підписано до друку 30.11.2018 р. Папір офсетний. Гарнітура «Times New Roman».
Наклад 300. Замовлення № 226/1.

Віддруковано засобами різнографічного друку
ПП Самборський І.О.
вул Княгині Ольги, 8, м. Рівне, 33028

ISSN 2519-1942

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Рівненський державний гуманітарний університет. Збірник наукових праць. – Вип. 30. – Рівне, 2018. – 241 с.

УДК 94(477) + 94 (100)

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2018